

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Kroniek jurisprudentie staatssteun Hof van Justitie - januari t/m maart 2016

Aalbers, M.

Citation

Aalbers, M. (2016). Kroniek jurisprudentie staatssteun Hof van Justitie - januari t/m maart 2016. *Tijdschrift Voor Staatssteun*, 7(2), 84-89. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/46441>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/46441>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Kroniek jurisprudentie staatssteun Hof van Justitie - januari t/m maart 2016

Mr. M. Aalbers, promovendus aan het Europa Instituut van de Universiteit Leiden

HvJ EU, 18 februari 2016, C-446/14 P, Duitsland t Commissie (*Zweckverband Tierkörperbeseitigung Rheinland - Pfalz*).

Inzake: Hogere voorziening, toepassing Altmark-arrest, beginsel van de vervuiler betaalt, kennelijke fout - toetsing van een DAEB-omschrijving.

Feiten en middelen: Duitsland heeft in een hogere voorziening voor het Hof een actie tot nietigverklaring ingesteld tegen de uitspraak van het Gerecht T-309/12 en Commissiebesluit 2012/485/EU. Duitsland voert aan dat Commissie in haar kennelijke fout-toetsing aan een DAEB-omschrijving in strijd heeft gehandeld met het Altmark-arrest. Het *Zweckverband Tierkörperbeseitigung Rheinland - Pfalz* (ZT) was belast met een DAEB voor het beheren van een risicofonds voor veeziekten en voor het ophalen van slachtafval in de landbouwsector. De Commissie had onderzocht of het aanwijzen van een DAEB voor deze activiteiten een kennelijke fout betrof. In deze zaak had de Commissie besloten dat het ophalen van slachtafval in de landbouwsector activiteiten betrof die normaliter door landbouwondernemingen zelf moeten worden uitgevoerd. Omdat kosten gecompenseerd waren voor activiteiten die niet in aanmerking komen voor een DAEB, was de compensatie door Duitsland niet berekend op basis van geschikte objectieve en doorzichtige parameters. Het Gerecht redeneerde dat ook als er wel sprake was van een DAEB, er reserves waren opgebouwd die niet noodzakelijk waren voor het uitvoeren van de economische activiteit. Tot slot kwam het Gerecht tot de slotsom dat in die situatie ZT ook niet geselecteerd was aan de hand van de kosten die niet verder gaan dan noodzakelijk is. Duitsland voerde aan dat het Gerecht tot een cirkelredenering was gekomen; ook al zou de economische activiteit niet geschikt zijn, dan nog had het Gerecht op basis van deze vaststelling niet mogen oordelen dat de compensatie niet aan de andere Altmark-voorwaarden voldeed.

Uitspraak: Het Hof wijst de hogere voorziening van Duitsland af, en oordeelt dat het Gerecht, binnen haar kennelijke fouttoetsing, tot een juiste slotsom was gekomen dat de DAEB-aanwijzing niet voldeed aan het Altmark-arrest. De opgebouwde reserves door ZT waren namelijk niet noodzakelijk voor de uitvoering van de economische activiteit, ook al zou deze wel de eerste Altmark-voorwaarde hebben doorstaan.

HvJ EU, 8 maart 2016, C-431/14 P, Griekenland t Commissie

Inzake: Hogere voorziening, begrip “staatssteun”, terugvordering onverenigbare staatssteun, artikel 107 lid 3, onder b) VWEU, bewijsaanvoering.

Feiten en middelen: Griekenland heeft in zaak C- 431/14 voor het Hof ex artikel 278 jo. 279 een kort geding aangespannen tegen de uitvoering van het arrest T - 52/12 van het Gerecht. In dat arrest heeft het Gerecht Griekenland veroordeeld om aan ELGA verleende steun terug te vorderen op basis van Commissiebesluit 2012/157/EU. Griekenland voert aan dat geen

staatsmiddelen zijn ingezet. Ten tweede zou er sprake zijn van een compensatie voor landbouwers, die door de gevolgen van de creditcrunch in 2009 geen economisch voordeel kon inhouden. Tot slot voert Griekenland aan dat het Gerecht had moeten oordelen dat de Commissie de steun op basis van artikel 107 lid 3 sub b) VWEU had moeten goedkeuren.

Uitspraak: Het Hof wijst alle drie de middelen af. Griekenland heeft een compensatie verleend aan landbouwers die bestond uit betalingen uit staatsmiddelen. Griekenland heeft dit ten aanzien van de Commissie niet betwist, voorafgaand aan besluit 2012/157/EU. Daarmee is dit argument ongegrond. Het argument dat Griekenland geen voordeel heeft verleend, omdat de betalingen de gevolgen van de financiële crisis moest compenseren snijdt volgens het Hof geen hout. Ten tijde van de creditcrunch waren de staatssteunregels nog steeds van toepassing. Tot slot oordeelt het Hof dat de Commissie zelf gebonden is aan de kaderregelingen die zij stelt. De Commissie is ten aanzien van artikel 107 lid 3 sub b binnen haar bevoegdheden gebleven.

Gerecht EU, 28 januari 2016, T - 427/12, Oostenrijk t Commissie

Inzake: Actie tot nietigverklaring, steun voor de financiële crisis, rekapitalisatie banken, verenigbaarheid met de interne markt, nationale rechter.

Feiten en middelen: Oostenrijk heeft een actie tot nietigverklaring ingesteld tegen Commissiebesluit 2015/657/EU. In dat besluit heeft de Commissie de rekapitalisatie van de Bayerische Landesbank (BayernLB) als staatssteun ex artikel 107 (1) aangemerkt. Echter de door Oostenrijk en Duitsland aangemelde garanties die deze rekapitalisatie mogelijk maakten, zijn wel door de Commissie verenigbaar verklaard met de interne markt op basis van artikel 107 lid 3 sub b VWEU. Ten tijde van de verenigbaarverklaring liep een civiele procedure voor het Handelsgericht Wien, over de vraag of de garantie onrechtmatige staatssteun betrof. Oostenrijk voert ten principale aan dat de garanties geen staatssteun vormden, omdat BayernLB geen voordeel ontving. Ten tweede voert Oostenrijk aan dat de Commissie de uitspraak van het Handelsgericht Wien had moeten afwachten, voordat zij de steun verenigbaar verklaarde.

Uitspraak: Het Gerecht wijst dit beroep af. Het garantiestelsel leidde tot een voordeel omdat de garantie betrekking had op een eerdere transactie tussen BayernLB en Oostenrijk over de Hypo Groupe Alpe Adria (HGAA). Voor de creditcrunch in 2009 was BayernLB voor 67% aandeelhouder van HGAA. HGAA werd voor 100% opgekocht door Oostenrijk voor een bedrag van 1 euro per aandeel. Hierop heeft Oostenrijk aan BayernLB een garantie verstrekt van 2,6 miljard euro, om toekomstige insolventierisico's bij BayernLB, mede door het verlies van HGAA, te voorkomen. Juist omdat de steun bestemd is voor ondernemingen in moeilijkheden, heeft Oostenrijk een selectief voordeel verleend. Een normale schuldeiser in de markteconomie zou een dergelijk risicovolle investering niet verrichten. Vervolgens heeft Oostenrijk aangevoerd dat de Commissie, voordat zij overging tot verenigbaarheidstoepassing, het oordeel van de Oostenrijkse rechter moest afwachten. Het Gerecht verwerpt dit argument. De Commissie is bevoegd om zelfstandig te beoordelen of er

sprake is van staatssteun in de zin van artikel 107 (1) VWEU en kan vervolgens exclusief bepalen dat de steun verenigbaar is.

Gerecht EU, 4 februari 2016, T-287/11, Heitkamp Bauholding t Commissie

Inzake: Actie tot nietigverklaring, Begrip staatssteun, selectiviteit, belastingmaatregelen, onverenigbare staatssteun, terugvordering, beginsel van gewettigd vertrouwen.

Feiten en middelen: Heitkamp heeft een actie tot nietigverklaring ingesteld tegen Commissiebesluit 2011/527/EU. In dat besluit heeft de Commissie geoordeeld dat Duitse belastingwetgeving (*Bürgerentlastungsgesetz Krankenversicherung*) onverenigbare staatssteun. De Commissie kwam tot het besluit dat de belastingwetgeving een voordeel bood aan ondernemingen in moeilijkheden. Zo bevatte de wetgeving een clausule die de Duitse staat toestond om verliezen van ondernemingen te saneren (saneringsclausule). Ten gronde voert Heitkamp als eerste middel aan dat de saneringsclausule in de Duitse wetgeving geen staatssteun vormt ex artikel 107 lid 1 VWEU, omdat deze wetgeving niet selectief is. Als tweede middel voert Heitkamp aan dat de maatregel overeenkomstig de Commissiemededeling over directe belasting en steunmaatregelen (Pb EU 1998, C484, blz. 3) is vastgelegd. Daarom voert Heitkamp aan dat de Commissie in strijd heeft gehandeld met het beginsel van de bescherming van het gewettigd vertrouwen.

Uitspraak: Het Gerecht wijst beide middelen af. Het eerste middel wordt afgewezen omdat de belastingmaatregel geen algemene maatregel is. De saneringsclausule ziet op een groep specifieke ondernemingen, namelijk ondernemingen in moeilijkheden. Eveneens kan de maatregel niet gerechtvaardigd worden door de aard en opzet van het belastingstelsel, omdat er geen legitiem doel gekozen is door de Duitse wetgever. Omdat Heitkamp haar grief terzake het gewettigd vertrouwen voor het eerst in replek heeft aangevoerd, oordeelt het Gerecht dat het tweede middel niet ontvankelijk is.

Gerecht EU, 4 februari 2016, T - 620/11, GFKL Financial Services t Commissie

Inzake: Actie tot nietigverklaring, begrip “staatssteun”, staatsmiddelen, particuliere schuldeiser, selectiviteit.

Feiten en middelen: GFKL heeft eveneens een actie tot nietigverklaring ingesteld tegen Commissiebesluit 2011/527/EU inzake onrechtmatige en onverenigbare staatssteun. Op basis van Duitse belastingwetgeving konden de verliezen van GFKL gesaneerd worden door de Duitse overheid. Ten gronde voert GFKL aan dat de maatregel niet selectief is en dat er ook geen staatsmiddelen zijn gebruikt. Tot slot voert GFKL aan dat het beginsel van gewettigd vertrouwen is geschonden.

Uitspraak: Het Gerecht wijst de middelen af. De maatregel is selectief omdat deze niet algemeen van aard is, maar slechts van toepassing op ondernemingen in financiële

moeilijkheden. Er zijn staatsmiddelen ingezet omdat Duitsland verliezen laat vervallen waardoor de saneringsclausule leidt tot een vermindering van belastinginkomsten voor Duitsland. Ook heeft de Commissie het beginsel van gewettigd vertrouwen niet geschonden. GFKL had zich moeten realiseren dat een particuliere schuldeiser nooit een saneringsclausule zou accepteren ten aanzien van ondernemingen in moeilijkheden, omdat het risico te groot is dat de schulden niet terugbetaald zullen worden.

Gerecht EU, 1 maart 2016, T-79/14, Secop t Commissie

Inzake: Actie tot nietigverklaring, artikel 107 lid 3, sub c, VWEU, reddings- en herstructureringssteun, ondernemingen in moeilijkheden.

Feiten en middelen: Secop heeft een actie tot nietigverklaring ingesteld tegen Commissiebesluit C(2013) 9119. In dat besluit heeft de Commissie besloten geen bezwaar te maken tegen de reddingssteun van Italië aan ACC Compressors. Italië heeft een garantie verleend aan ACC Compressors; een onderneming in moeilijkheden. Deze garantie vormde weliswaar staatssteun ex artikel 107 lid 1 VWEU, maar is door de Commissie verenigbaar verklaard op basis van artikel 107 lid 3, sub c, VWEU, en de richtsnoeren voor reddingssteun. Secop en ACC Compressors voeren een strijd over octrooirechten voor de Duitse en Italiaanse rechter. Voor het Gerecht voert Secop aan dat de Commissie in verband met de steun aan ACC Compressors ten onrechte niet de formele onderzoeksprocedure heeft ingeleid ex artikel 108 lid 2 en 3 VWEU.

Uitspraak: Het Gerecht verwierpt het middel van Secop. De Commissie heeft een ruime bevoegdheid om steun verenigbaar te verklaren ex artikel 107 lid 3 sub c. Daarbij heeft de Commissie gehandeld binnen de marge van de reddings- en herstructureringsrichtsnoeren en de bepalingen hieruit die van toepassing zijn op ondernemingen in moeilijkheden. Het Gerecht wijst het beroep in zijn geheel af.

Gerecht EU, 3 maart 2016, T-15/14, Simet t Commissie

Inzake: Actie tot nietigverklaring, toepassing Altmark-voorwaarden, verbod op toepassing met terugwerkende kracht, nationale rechter, onderscheid schadevergoeding en compensatie.

Feiten en middelen: Simet heeft een actie tot nietigverklaring ingesteld tegen besluit 2014/201/EU. In dat besluit heeft de Commissie geoordeeld dat er sprake is van staatssteun ex artikel 107 (1) VWEU die onverenigbaar is met de interne markt. In een voorafgaande procedure voor de Italiaanse rechter claimde busbedrijf Simet dat de Italiaanse overheid haar in de jaren 1987-2003 had moeten compenseren voor een openbare dienstverplichting. Simet zou over deze periode niet betaald zijn voor het uitvoeren van bus- toerisme- en kleinschalige postvervoersdiensten in Calabrië. De regionale rechtbank te Lazio oordeelde dat de Italiaanse overheid met terugwerkende kracht verordening 1191/69/EG moest toepassen. Deze verordening vereist dat lidstaten de Altmark-voorwaarden toepassen in de openbaar

vervoersektor. In de vervolprocedure heeft de Italiaanse *Consiglio di Stato* het compensatiebedrag berekend aan de hand van specifieke bepalingen uit verordening 1191/69/EG. Vervolgens hebben de Italiaanse autoriteiten de Commissie op de hoogte gebracht van de toepassing van deze verordening. Besluit 2014/201/EU doorkruist deze beoordeling; de Commissie achtte de steun onverenigbaar met artikel 108 (3) VWEU. De Commissie heeft besloten dat de Italiaanse autoriteiten de Altmark-voorwaarden niet mochten toepassen met terugwerkende kracht. De eerste Altmark-voorwaarde vereist dat er sprake is van een besluit, voorafgaand aan de uitvoering, waarin de voorwaarden voor de compensatie worden vastgesteld. Verder is niet voldaan aan de derde Altmark-voorwaarde omdat er geen sprake was van een boekhoudkundige scheiding van de kosten van de verschillende activiteiten die Simet verricht. Simet voert voor het Gerecht aan dat de Commissie zich gemengd heeft in de rechtsprekende activiteit van de nationale rechter. De *Consiglio di Stato* had het immers op zich genomen om na te gaan of er sprake was van een noodzakelijke compensatie.

Uitspraak: Het Gerecht heeft deze gronden afgewezen. Allereerst zou een Altmark-toepassing met terugwerkende kracht er toe leiden dat de staatssteunregels omzeild kunnen worden. Ten tweede had de *Consiglio di Stato* miskend dat het verzoek van Simet om schadevergoeding draaide. Op basis van de derde Altmark-voorwaarde mogen de netto – kosten, opbrengsten en een redelijke winst als berekeningscriteria gebruikt worden voor de hoogte van de compensatie. Dat geldt niet voor schadekosten. De beoordeling van de *Consiglio di Stato* was dus strijdig met het Unierecht en de compensatiebenadering uit het Altmark arrest.

Gerecht EU, 9 maart 2016, T-438/15, Port du Centre et de l'Ouest (*Waalse havens*)

Inzake: Bestaande steun, dienstige maatregelen, samenwerkingsprocedure, een voor beroep vatbare handeling.

Feiten en middelen: In 2014 heeft de Commissie Belgische belastingwetgeving voor havens als onverenigbare staatssteun aangemerkt. Omdat het hier om bestaande steun gaat heeft de Commissie de samenwerkingsprocedure ingesteld ex artikelen 17 en 18 van verordening 659/1999. België dient dienstige maatregelen te treffen om de onverenigbare steun af te schaffen. Hierop heeft Port du Centre et de l'Ouest een beroep ingesteld tegen de kennisgevingsbrief van de Commissie waarin de samenwerkingsprocedure wordt ingeleid. De Commissie heeft het Gerecht verzocht om Port du Centre et de l'Ouest niet onvankelijk te verklaren. De Commissie voert aan dat de kennisgevingsbrief geen bindende rechtsgevolgen creëert.

Uitspraak: Het Gerecht verklaart Port du Centre et de l'Ouest niet onvankelijk. Het Gerecht oordeelt dat de standpuntbepaling van de Commissie in de brief niet een voorlopige maatregel is ter voorbereiding van een eindbesluit. Tegen dergelijke handelingen staat namelijk wel een beroep open. Dat is in casu niet het geval. Een standpuntbepaling bindt de Commissie niet. De brief leidt er ook niet toe dat de formele onderzoeksprocedure geopend wordt. Een brief die een eerste standpuntbepaling inluit van te nemen dienstige maatregelen, schort niet de uitvoering van een maatregel op. Daarmee is deze brief geen voor beroep vatbare handeling.

Gerecht EU, 16 maart 2016, T-103/14, Frucona Košice t Commissie

Inzake: Actie tot nietigverklaring, Onverenigbare staatssteun, belastingmaatregel, criterium van de particuliere schuldeiser, bewijslast.

Feiten en middelen: Frucona Kosice heeft een actie tot nietigverklaring ingesteld tegen Commissiebesluit 2014/342/EU. Dit Commissiebesluit herstelt Commissiebeschikking 2007/254/EG inzake steun aan Frucona. Deze steun bestaat volgens de Commissie uit een gedeeltelijke kwijtschelding van een belastingschuld van Frucona. De Commissie was van oordeel dat de Slowaakse fiscus direct deze schuld had moeten invorderen. Slowakije voert aan dat het gewacht heeft om een zo groot mogelijk deel van de schuld te kunnen incasseren. Het Gerecht, en in hoger beroep het Hof, hebben in zaken T-11/07 en C-73/11 geoordeeld dat de originele Commissiebeschikking onvoldoende gemotiveerd was. In die beschikking besloot de Commissie dat de steun onverenigbaar was. Doordat de Commissie geen rekening had gehouden met de duur van de faillissementsprocedure heeft de Commissie het beginsel van een particuliere schuldeiser, en daarmee artikel 107 lid 1 VWE, onjuist uitgelegd. Frucona heeft voor het Gerecht aangevoerd dat Commissiebesluit 2014/342/EU, waarin de Commissie van oordeel is dat Slowakije het beginsel van een particuliere schuldeiser onjuist heeft toegepast, in strijd is met de uitspraak van het Hof C-73/11 (Frucona Kosice t Commissie). De Commissie heeft aangevoerd dat de lokale belastingdienst een bevoorrechte schuldeiser is onder Slowaaks recht, en dat zij daarom niet had moeten meewegen hoe lang de duur van het faillissement van Frucona (volgens Slowakije korter dan gemiddeld) was.

Uitspraak: Het Gerecht verklaart Commissiebesluit 2014/342/EU nietig. Ten aanzien van de vraag of Slowakije als een particuliere schuldeiser heeft gehandeld, beschikt de Commissie niet over bewijs dat de lokale belastingdienst, door de schuld gedeeltelijk kwijt te schelden, niet als schuldeiser had behandeld. Het Gerecht omschrijft het beginsel van een particuliere schuldeiser als: “gedrag door de staat dat vergeleken moet worden met dat van een particuliere schuldeiser die betaling tracht te verkrijgen van bedragen die hem verschuldigd zijn door een schuldenaar in financiële moeilijkheden.” Het Gerecht legt hier de bewijslast bij de Commissie. Deze moet bewijzen dat uit de informatie, zoals aangeleverd door Slowakije, geen voorwaarden blijken die Frucona verplichten om op marktconforme wijze schulden terug te betalen. De Commissie had moeten bewijzen dat de informatie geen controleerbare en objectieve elementen bevat om na te gaan of Slowakije als particuliere schuldeiser handelde. Omdat de Commissie helemaal geen onderzoek heeft gedaan naar de invloed van de duur van het faillissement, volgt het Gerecht de eerdere benadering van het Hof in zaak C-73/11 (Frucona Kosice t Commissie). De Commissie draagt de bewijslast. Omdat de Commissie niet over dit bewijs beschikt, kan niet uitgesloten worden dat de Slowaakse belastingdienst als particuliere schuldeiser heeft gehandeld. De positie van de fiscus, als bevoorrechte schuldeiser die direct een schuld kan opeisen, doet daar *in casu* niets aan af.

Materieelrechtelijke ontwikkelingen in Luxemburg

De jurisprudentie van het Hof van Justitie EU laat zien dat er een aantal ontwikkelingen zijn ten aanzien van het begrip staatssteun en de toepassing van artikel 107 (1) VWEU. Zo werd er voor het eerst sinds jaren een uitspraak in hogere voorziening door het Hof gedaan over de toepassing van de Altmark-voorwaarden in het arrest *Duitsland t Commissie*. Ook heeft het Gerecht belangwekkende uitspraken gedaan over het begrip “particuliere schuldeiser in de markteconomie” in de arresten *GFKL* en *Frucona Kosice*. Ten aanzien van belastingmaatregelen blijft het Gerecht met de vraag opgezeteld worden of deze maatregelen staatsmiddelen inhouden, maar bovenal: is er sprake van selectiviteit? Ook blijft de verenigbaarheidsgrond van artikel 107 lid 3 sub b VWEU, zoals toegepast door de Commissie ten tijde van de financiële en economische crisis, terugkomen in de jurisprudentie van het Gerecht.

Opmerkelijk is dat dit kwartaal de rol van de nationale rechter centraal staat, en wel in materieelrechtelijke zin. In de arresten *Simet* en *Zweckverband Rheinland - Pfalz* heeft het Gerecht een kennelijk onjuiste beoordeling van artikel 107 (1) VWEU gecorrigeerd. Deze arresten illustreren dat het Gerecht de doorslag kan geven in procedures waarin de nationale rechter en de Commissie tot een andere uitkomst komen. Het Gerecht houdt ook de Commissie en de lidstaten in balans waar het de uitleg van staatssteunbegrippen betreft. Omdat het leeuwendeel van de zaken betrekking heeft op acties tot nietigverklaring voor het Gerecht, vervalt het Gerecht in toenemende mate in een aanvullende rol ten opzichte van het Hof van Justitie, waar het de uitleg van staatssteuncriteria betreft. Zo oordeelde het Gerecht in *Frucona Kosice* bij de toepassing van het beginsel van een particuliere schuldeiser: “ofschoon de Unierechter slechts uitspraak moet doen over de eis van partijen (..) en de omvang van het geding, betekent dat niet dat hij uitsluitend gebonden is aan de argumenten van partijen. Anders zou hij gedwongen kunnen worden om zijn beslissing te baseren op onjuiste juridische overwegingen.” Hierbij neemt het Gerecht de zienswijze van het Hof als leidraad en niet de uitleg van de Commissie ten aanzien van staatssteunbegrippen.

Selectiviteit

In de arresten *Autogrill* en *Banco Santander* heeft het Gerecht een ruime interpretatie gegeven aan het begrip “algemene maatregel”. Wanneer alle ondernemingen op het grondgebied van een lidstaat in aanmerking komen voor een afwijking van een “normale belastingmaatregel”, hoeft deze maatregel niet selectief te zijn. Een afwijkend belastingstelsel voor ondernemingen die zich op basis van een beoogd doel in een vergelijkbare feitelijke en juridische situatie bevinden, kan dan als een algemene belastingmaatregel worden gekenschetst, zolang er geen onderscheid gemaakt wordt. In het geval van *Autogrill* en *Banco Santander* oordeelde het Gerecht dat exporterende ondernemingen zich in het bijzonder juridische en feitelijke omstandigheden kunnen bevinden, maar dat een Spaanse belastingstelsel niet specifiek gericht was op exporterende ondernemingen. Elke onderneming kon namelijk overgaan tot export. Een dergelijke redenering past het Gerecht niet toe in de arresten *Heitkamp* en *GFKL*. Hier stelt het Gerecht zeer duidelijk dat de belastingmaatregelen ontworpen zijn om

ondernemingen in moeilijkheden te bevoordelen. Een legitiem doel, wel aanwezig in bijvoorbeeld de toepassing van selectiviteit in de Black Cabs - zaak (HvJ EU, C-518/13 , Eventech) ontbreekt bij de Duitse wetgeving.

Particuliere schuldeiser

Een opmerkelijke belastingzaak is *Frucona Kosice t Commissie*. Hier twijfelt het Gerecht hoe het criterium van een particuliere schuldeiser, nauw verwant aan het beginsel van een marktdeelnemer in de markteconomie, toegepast dient te worden. Het Gerecht sluit niet uit dat een belastingdienst als schuldeiser een oppertuun moment kan afwachten om zo veel mogelijk rendement te ontvangen. Toch wil het Gerecht deze redenering niet zonder meer het aannemen. Dit zou de positie van de belastingdienst, die toch al zo onder druk staat met de tax-rulings, vanuit de optiek van het staatssteunrecht niet verduidelijken. Het Gerecht gaat over tot een soortgelijke redentatie als in *Leidschendam - Voorburg*. De Commissie heeft verzaakt om te onderzoeken of de Slowaakse fiscus als particuliere schuldeiser heeft gehandeld. Zo maakt deze zaak eens te meer duidelijk dat de bewijslast voor het vaststellen van niet-marktconform handelen, bij de Commissie ligt, zolang de lidstaat voldoende informatie aanlevert tijdens de formele onderzoeksprocedure.

Altmark-compensatie

In het arrest *Duitsland t Commissie* heeft het Hof de uitgebreide toetsing aan de vier Altmark-voorwaarden door het Gerecht in stand gelaten. Wanneer een compensatie kosten dekt die onder het normale bedrijfsrisico vallen van een onderneming, is het einde verhaal voor een lidstaat die zich op het Altmark-arrest beroept. In eerste aanleg oordeelde het Gerecht dat in die zaak eveneens niet voldaan was aan de andere drie Altmark-voorwaarden. Het Hof verklaarde die benadering in overeenstemming met het Altmark-arrest. In 2016 zal het Hof zich nogmaals moeten buigen over de onderlinge verhouding tussen de Altmark-voorwaarden in de aanhangige zaken C-657/15, C-660/15 P en C-649/15 P (*TV2, Viasat en Denemarken t Commissie*). Dat dit geen eenvoudige opgave is blijkt wel uit het arrest *Simet*. Hier deed de Italiaanse rechter, bij het toepassen van de Altmark-voorwaarden, alles fout wat maar fout kan gaan. Zo paste deze rechter de Altmark-voorwaarden met terugwerkende kracht toe. Eveneens heeft de *Consiglio di Stato* hier de compensatiebenadering verward met het Uniebeginsel van schadevergoeding uit staatsaansprakelijkheid. De Commissie heeft deze toepassing gecorrigeerd in besluit 2014/201/EU. Vervolgens heeft het Gerecht deze correctie op basis van het effet utile van artikel 107 lid 1 VWEU geaccordeerd. Hoewel het Gerecht het belang van toetsing aan de Altmark door de nationale rechter benadrukt, moest zij hier een kennelijke fout door een nationale rechter herstellen.

Verenigbaar verklaring wegens een ernstige verstoring van de economie van een lidstaat

Het Hof heeft in *Griekenland t Commissie* zeer duidelijk gemaakt dat binnen de toepassing van artikel 107 (1) VWEU er geen ruimte is voor argumenten van de lidstaten die berusten op de financiële crisis. Een voordeel blijft een voordeel, ook al hebben ondernemingen door de gevolgen van de crisis dit mogelijkwerijs niet zo ondervonden. Zolang de Commissie niet buiten haar bevoegdheden is getreden, kan een lidstaat zich niet succesvol beroepen op een toepassing van artikel 107 lid 3 sub b VWEU, als het niet-aangemelde onrechtmatige staatssteun betreft.

Procedureelrechtelijke ontwikkelingen

In het vorige kwartaal heeft het Hof van Justitie EU diverse uitspraken gedaan over het procesbelang van belanghebbenden en de rol van de nationale rechter bij terugvorderingszaken (HvJ EU, *Mory t Commissie*, C-33/14 P; HvJ EU, C-505/14, *Klausner Holz Niedersachsen t Nordrhein - Westfalen*). De rechtspraak van het Gerecht ziet dit kwartaal eveneens op de positie van de nationale rechter. Daarnaast buigt het Gerecht zich over het inroepen van het beginsel van gewettigd vertrouwen en de aanvechtbaarheid van mededelingen van de Commissie ten aanzien van bestaande steun.

Rol van de nationale rechter

In *Oostenrijk t Commissie* probeert Oostenrijk de Commissie de loef af te steken waar het de beoordeling van artikel 107 (1) jo. artikel 108 (3) VWEU betreft. Omdat het Handelsgericht Wien zich boog over de vraag of er sprake was van onrechtmatige staatssteun, was Oostenrijk van mening dat de Commissie deze beoordeling moest afwachten voor het over kon gaan tot het onderzoeken of die staatssteun verenigbaar was met de interne markt. Deze zienswijze, volkomen in strijd met het bepaalde in de arresten *Deutsche Lufthansa* (HvJ EU C-284/12) en *Commerz* (C-242/13), werd door het Gerecht eenvoudig naar de prullenbak verwezen. In *Secop* onderkent het Gerecht snel dat het daadwerkelijke geschil draait om de verwerving van octrooirechten en niet om de toepassing van de staatssteunregels. Het Gerecht verklaart *Secop* niet ontvankelijk en laat het geschil over aan de Duitse en Italiaanse rechters.

Gewettigd vertrouwen

Opmerkelijk genoeg heeft Griekenland in *Griekenland t Commissie* zich niet op het gewettigd vertrouwen beroepen. Opmerkelijk omdat Griekenland dit hoofdzakelijk wel deed in andere recente terugvorderingszaken. Omdat de drempel voor een succesvol beroep op het gewettigd vertrouwen zeer hoog ligt heeft Griekenland mogelijk dit argument als weinig effectief beschouwd.

Samenwerkingsprocedure

In de Waalse havens zaak wordt een Commissiebrief aangevochten waarin de Commissie een standpunt inneemt over dienstige maatregelen die België moet uitvoeren betreffende bestaande steun. Overeenkomstig het arrest *Nijmegen t Commissie* (Gerecht EU, T-251/13) komt het Gerecht tot de slotsom dat correspondentie van de Commissie niet direct als een rechtshandeling gezien mag worden. Alleen in het geval van voorlopige maatregelen en eindbesluiten staat een beroep open op basis van artikel 267 VWEU.